

1

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Muhasebeyi tanımlayacak ve muhasebenin amaçlarını açıklayabilecek,
- Muhasebe bilgisinin kimler için, neden gerekli olduğunu açıklayabilecek,
- Muhasebe kavramlarını ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin önemini açıklayabilecek,
- Temel muhasebe eşitliğini açıklayabilecek ve Bilanço ve Gelir tablosunu tanımlayabilecek,
- Finansal nitelikteki işlemlerin bilanço üzerindeki etkisini değerlendirebilecek,

bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

 Muhasebe	 Varlıklar
 İşletmenin kişiliği	 Kaynaklar
 Finansal nitelikteki olay	 Bilanço
 Muhasebe eşitliği	 Gelir tablosu

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Muhasebenin Tanımı, Amacı ve İşlevleri
- ❖ Muhasebe Bilgisinin Kullanıcıları
- ❖ Muhasebenin Bölümleri
- ❖ Muhasebe Mesleği
- ❖ Muhasebenin Temel Kavramları
- ❖ Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
- ❖ Finansal Tablolar ve Finansal Nitelikli Olayların Bilanço'ya Etkisi

Muhasebeye Giriş

GİRİŞ

Harcamalarımızı dengelemek ve kontrol etmek için yaptığımız şey aslında bir tür muhasebedir. Ancak genel olarak muhasebenin bir işletmenin ekonomik durumu ile ilgilendiği ve onun gelirleri, giderleri ve kârlılığı hakkında bilgi sağladığı düşünülür. Bu düşüncede doğruluk payı vardır, çünkü muhasebe gerçekte bir işletme ile ilgili tarafların, işletmenin finansal işlemleri ve olayları hakkında gereksinim duydukları bilgiyi onlara sağlar. Ancak muhasebenin yerine getirdiği işlev bu kadar da basit değildir. Bu bölümde muhasebenin temel düşüncesine ve raporlamanın yapısına bakarak muhasebe çalışmalarımıza başlayacağız.

Muhasebe ticari yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle muhasebenin başlangıcı dünyadaki ticaretin başlangıcı kadar eskidir. Günümüz muhasebe kuramının temeli 13. yy’ da İtalya’da atılmıştır ve bu konudaki ilk basılı eser yine İtalya’da Rahip Luca Paciolo tarafından 1494 yılında yazılmıştır. Bu açıklamalar ışığında muhasebe mesleğinin de çok eskilere dayandığını söyleyebiliriz. Ancak muhasebe mesleğinin önem kazanması sanayi devriminden sonra, büyük şirketlerin ortaya çıkması ile olmuştur.

Ülkemizde de muhasebenin ve muhasebe mesleğinin gelişimi için zaman içinde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunların en önemlileri Ticaret Kanunu, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları, Vergi Usul Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik kanunlarıdır. Bunların yanında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuş ve söz konusu kurul 2010 yılı itibarıyla 41 adet muhasebe standardı ile 8 adet finansal raporlama standardı yayınlamıştır.

MUHASEBENİN TANIMI, AMACI VE İŞLEVLERİ

Muhasebe öğrenmeye başlarken, genelde her konuda olduğu gibi öncelikle muhasebenin ne olduğunu, amacının ve işlevlerinin neler olduğunu öğrenmek iyi bir başlangıç yapmanızı sağlayacaktır. Çünkü çoğunlukla muhasebe dar anlamı ile ele alınmakta bu da muhasebenin işlevlerinin ve amacının tam olarak anlaşılmasına neden olmaktadır.

Muhasebenin Tanımı ve Amacı

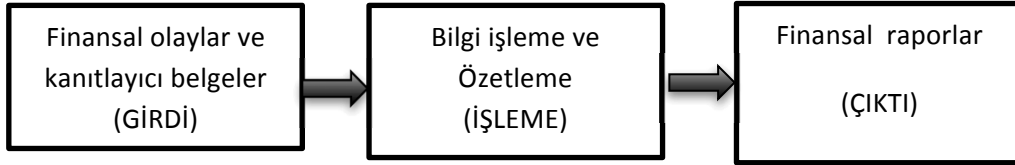
Muhasebe kelimesinin kökeni Arapça “hesap” sözcüğüdür. Muhasebe ekonomik bir faaliyeti ölçme, açıklama ve yorumlama sanatıdır (Meigs&Meigs, 1990, s.4). Basit bir tanımla muhasebe bir ekonomik birim hakkındaki finansal bilgiyi ölçmek ve raporlamak için kullanılan kavramlar ve tekniklerin bir setidir. Daha geniş bir tanım yapacak olursak **muhasebe**, bir ekonomik birimin finansal nitelikteki olaylarına ilişkin belgelerin toplanması, kaydedilmesi, sınıflanması ve özetlenmesi, analizi ve yorumladıktan sonra bilgi kullanıcılarına raporlar şeklinde sunulması eylemleridir.

Tanımı daha iyi anlayabilmek için tanımda yer alan bazı terimleri açmak yararlı olacaktır.

Tanımda geçen *ekonomik birim* genellikle ayrı bir işletmeyi, kurumu veya girişimi ifade etmektedir. İşletmeler insan ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile üretim faktörlerinin bilinçli ve sistemli bir şekilde bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkarlar. İşletmeler yaptıkları işler bakımından ticaret, üretim, hizmet işletmeleri gibi sınıflandırıldıkları gibi sahiplik bakımından özel ve kamu işletmeleri olarak da sınıflandırılabilir.

Söz konusu işletmelerin faaliyetleri çerçevesinde her gün birçok olay gerçekleşir, ancak bu olayların hepsi muhasebeye konu olmazlar. Muhasebenin konusu olan olaylar, “*finansal nitelikteki olaylar*”dır. Finansal nitelikteki olaylar, işletmelerin sahip oldukları varlıklar ve bu varlıkların kaynakları üzerinde değişim yaratan ve *para ile ifade edilebilen* olaylardır. Muhasebe finansal nitelikli olaylar hakkında verileri toplar ve bunları muhasebeleştirme sürecinden geçirdikten sonra bilgi kullanıcılarına sunar.

Yukarıdaki tanımda da belirtildiği gibi muhasebe, finansal nitelikli olaylara ilişkin verilerin derlenmesi, işlenmesi (kaydedilmesi, sınıflaması, özetlenmesi) ve finansal nitelikli raporların üretilmesini sağlayan süreçtir. Bu açıdan bakıldığında muhasebe bir bilgi sistemidir.

Şekil 1.1: Bilgi sistemi olarak muhasebe

Muhasebenin amacı “muhasebe nedir?” sorusu içinde toplanmaktadır. Bunun yanıtı ise muhasebenin bir bilgi sistemi olduğudur. Finansal muhasebenin temel amacı, karar vericilere ekonomik kararları için gereksinim duydukları doğru, güvenilir ve yararlı bilgiyi sağlamaktır.

Günümüzde muhasebe sistemi bu amacını gerçekleştirebilmek için bilgisayarları yaygın şekilde kullanmaktadır. Muhasebede bilgisayarların kullanımı, verilerin toplanması, işlenmesi ve raporlama süreçlerinde bir takım farklılıklar yaratmıştır. Ancak bilgisayarlar muhasebe işlemlerinin gerçekleştirilmesinde sadece işlemlere hız kazandıran bir araçtır. Muhasebenin temel işleyişini öğrenmeden bilgisayar ortamında muhasebe gerçekleştirilmesi söz konusu değildir.

Muhasebenin İşlevleri

Muhasebe ister elle yapılsın isterse bilgisayar ortamında yürütülsün, gerçekleştirilmesi gereken temel muhasebe işlevleri her muhasebe sisteminin ortak noktasıdır. Muhasebe bilgi kullanıcılarına finansal bilgi sağlama amacını, muhasebe tanımında da yer alan bu temel işlevlerini yerine getirerek gerçekleştirir. Her bir finansal olaya ilişkin veriler elde edilecek, kaydedilecek, sınıflandırılacak ve özetlenecektir. Bir işlemin muhasebeye konu olabilmesi için para ile ifade edilen finansal nitelikli bir olay olmasının yanında bu olayın veya işlemin varlığını doğrulayan belgelere (ispat edici belgelere) dayanması gerekir.

Kaydetme işlevi, her gün meydana gelen finansal olaylara ilişkin verilerin derlenerek, belli kurallara göre günlük deftere yazılması işlevidir.

Sınıflama işlevi, çok sayıdaki verinin benzer işlem gruplarına göre düzenlenmesini yani işlemlerin etkiledikleri unsurlara göre büyük defterdeki hesaplara kaydedilmesi işlevidir.

Özetleme işlevi ise defterlerde kaydedilmiş ve sınıflandırılmış olan çok sayıdaki bilginin, bilgi kullanıcılarının yararlanacağı şekilde kısaltılmasını yani finansal tabloların düzenlenmesini ifade eder.

Muhasebe kayıtları için ispat edici belgeler neler olabilir?

Muhasebenin kaydetme, sınıflama ve özetleme işlevleri defter tutma ile ilgili olarak yerine getirdiği işlevlerdir ve bunlar muhasebenin basit ve kolaylıkla öğrenilebilecek bir bölümüdür. Muhasebe bilgisinin *analizi ve yorumlanması* ve bilgi kullanıcılarının gereksinimlerine uygun şekilde *raporlanması* muhasebenin yerine getirdiği en önemli diğer işlevleri oluşturur. Raporlama işlevini yerine getirmeden muhasebe amacını gerçekleştirmiş sayılmaz.

Muhasebe sadece kayıt tutmaktan ibaret değildir. Kayıt tutma muhasebenin teknik yönüdür. Analiz ve yorum işlevleri muhasebenin deneyim ve beceri gerektiren, sanatsal yönüdür.

MUHASEBE BİLGİSİNİN KULLANICILARI

Daha önce de belirtildiği gibi muhasebenin temel amacı, işletme ile ilgili taraflara işletme hakkında gereksinim duydukları finansal bilgiyi sağlamaktır. Bu nedenle muhasebe “işletmenin dili” olarak da tanımlanmaktadır. Muhasebe tarafından raporlanan finansal bilgi birçok farklı grup tarafından kullanılabilir. Bu gruplar; işletmenin yöneticileri, sahipleri, yatırımcılar ve finansal analistler, kreditorler, çalışanlar ve sendikalar, devlet ve kamudur.

Yöneticiler

İşletmelerin büyümesi ve artan rekabet koşulları nedeni ile günümüzde işletmelerin yönetimi, sahipleri yerine profesyonel yöneticiler tarafından gerçekleştirilmektedir. İşletmeleri yöneten kişiler, başarılı bir yönetim gerçekleştirebilmek için varlıkların verimli kullanımını ve faaliyetlerin etkinliğini sağlamalıdır. Bunun için de işletme yöneticilerinin doğru ve isabetli yönetsel kararlar verebilmeleri gerekir. Bu kararları verirken de muhasebe bilgisine gereksinim duyarlar.

İşletmenin niteliğine göre organize olmuş bir muhasebe, yönetime etkin bir şekilde yararlı olabilir. Çünkü muhasebe (Sevilengül, 2011, s.11) :

- Bilgi aracıdır: Geçmiş bilgileri kaydederek yazılı bellek oluşturma görevini yerine getirir
- Kontrol aracıdır: Bütçe ve standartlarla gerçekleştirmeleri karşılaştırıp sapmaları ve bunların nedenlerini ortaya çıkartır
- Öngörme aracıdır: Ürettiği bilgiler ile geleceğe ait tahminlerde bulunmaya ve planlamaya yardımcı olur.

İşletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerine gereksinim duyabilecekleri karar örnekleri neler olabilir?

İşletme Sahipleri

İşletme sahipleri işletmelerinin yönetimini profesyonel yöneticilere bırakmakla birlikte söz konusu yöneticilerin, işletmelerini iyi yönetip yönetmediklerini kontrol etmek isterler. İşletme sahiplerinin yöneticilerin başarımını değerlendirebilmeleri için ilgili muhasebe verilerine gereksinimleri vardır.

Yatırımcılar ve Analistler

Potansiyel yatırımcılar sonuçta yatırdıkları sermayenin getiri sağlamasını beklerler. Sermaye piyasalarının etkin olduğu ülkelerde hisse senedi ve tahvil gibi finansal araçlara yatırım yapmak isteyen yatırımcılar için de ilgili şirketlerin finansal verileri çok önemlidir. Ayrıca yatırımcılara yatırım tavsiyelerinde bulunan analistler, tavsiyelerine temel olan görüşlerini oluşturmak için muhasebe bilgisine gereksinim duyarlar.

Kreditorler

Kreditorler yani işletmelere kredi veren bankalar ve diğer kredi kuruluşları ve kredili mal satanlar ise daima işletmenin borçlarını geri ödeme yeteneği olup olmadığı ile ilgilenirler. Bu bilgi de ancak işletmenin muhasebe sistemi tarafından yaratılan finansal verilerine dayalı olarak hazırlanan raporlardan elde edilebilir.

Çalışanlar ve Sendikalar

Çalışanlar kişisel kariyerlerini geliştirmek için güçlü ve başarılı işletmelerde çalışmak isterler ve çoğunlukla işletmenin başarımına bağlı olarak ikramiye ve ücret artışına hak kazanırlar veya artış talebinde bulunurlar. Çalışanların ücret artışı ve çalışma koşullarına ilişkin diğer talepleri genellikle bunların temsilcileri olan sendikalar tarafından yapılır. Sendika ve işletme arasında yapılan toplu sözleşme görüşmeleri muhasebe verileri üzerinden gerçekleştirilir.

Devlet ve Kamu

Devlet kurumları da vergi ve yapacakları mikro ve makro ekonomik analizler için işletmelerin finansal bilgisine gereksinim duyarlar. Ekonomik yapının başlıca aktörleri olan işletmelerin finansal yapısı ve gelişimi ekonomiyi etkilediğinden, söz konusu ekonomik yapı içinde olan herkes işletmelere ilişkin bilgilere ve bunlara dayanılarak yapılan analizlere ilgisiz kalamaz. Ayrıca toplum işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi için baskı oluşturabilir.

MUHASEBENİN BÖLÜMLERİ

Bir bilgi sistemi olan muhasebenin, beklentilere göre sorumlulukları da değişmektedir. Muhasebenin tüm ilgili bilgi kullanıcılarının gereksinimlerine cevap vermesi beklenmektedir. Tüm bilgi kullanıcılarını göz önüne aldığımızda bunların bir kısmının işletme içinden kullanıcılar, diğerlerinin ise işletme dışından kullanıcılar olduğunu ve her birinin bilgi gereksiniminin de farklı nedenlere dayandığını görebiliriz. İşletme ile ilgili bilgi kullanıcılarının bu farklılıkları, muhasebe disiplininde **finansal muhasebe** ve **yönetsel muhasebe** şeklinde bir bölünmeye yol açmıştır.

Finansal muhasebe hem işletme içinde yöneticilerin hem de işletme dışındaki grupların bilgi gereksinimlerine yönelik olarak, geçmiş olaylara ilişkin raporlama yapar. Finansal muhasebe dış kullanıcıları da hedeflemesine rağmen, dış kullanıcıların hiç biri raporların nasıl hazırlandığını kontrol etme ve dayandıkları ayrıntıların neler olduğunu öğrenme olanağına sahip değildirler. Onların raporları anlaması ve güvenmesi tamamen raporlar hazırlanırken kullanılan ilkelerin ve uygulamaların standartlaştırılmış olmasına bağlıdır. Finansal raporlar temel olarak Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre hazırlanır. Böylelikle finansal raporlar yanlışlıktan uzak tutulur, yani sadece belli bir grup için hazırlanmazlar. Standart koyucu kurumlar da yatırım ve kredi kararlarında yararlı olan, ilgili ve temsil konusunda güvenilir bilgileri içeren raporların üretilmesini amaçlayan kavramlara yol gösterirler.

Finansal muhasebenin başlıca amacı, finansal tabloları genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlamaktır

Finansal muhasebe tarafından sağlanan bilgilerin de bazı kısıtlayıcılarının olduğu unutulmamalıdır. Birincisi, bu bilgiler kesin ve somut değildirler. Belli dönemlerde raporlanacak özel muhasebe ölçülerini geliştirmek için önemli ölçüde yargı ve tahmin gerekmektedir. İkinci olarak birçok işlem ve olay gerçeğe uygun değer yerine tarihi maliyet ile raporlanmaktadır. Tarihi maliyeti savunanlar, bunu geçmiş olaylarla doğrulanan, objektif tutarlarla raporlamanın doğru olduğu görüşündedirler. Alternatif yaklaşım ise hesapların periyodik olarak yeniden sübjektif değerlemesine dayanır. Bu iki yaklaşım arasındaki tartışmanın temelinde gerçeğe uygun değer “ilgililiği” ile tarihi maliyetin “güvenirliliği” arasındaki tercih yatar. Son yıllarda standart oluşturucuların genel eğilimi, gerçeğe uygun değer yönündedir.

Yönetsel muhasebe ise özellikle yönetime ve işletme çalışanlarına yani iç bilgi kullanıcılarına bilgi sağlamakla ilgilidir. Diğer bir ifadeyle, yönetsel muhasebe, yönetimin özel amaçlarına hizmet edecek bilgileri üretmekle ilgilidir. İşletme yöneticileri faaliyetleri ileriye dönük olarak planlama, kontrol ve karar verme işlevlerinden sorumludurlar. Bu işlevlerini yerine getirirken de genellikle finansal raporların yanında, finansal muhasebe tarafından raporlanmayan özelleştirilmiş raporlar, bütçeler, maliyet raporları gibi diğer ayrıntılara gereksinim duyarlar. Bu raporların yöneticilere yararlı olabilmesi için zamanlı olması gerekir.

MUHASEBE MESLEĞİ

Daha önce belirtildiği gibi muhasebecilik dünyanın en eski mesleklerinden biridir. Muhasebeci muhasebenin işlevlerini yerine getirmesini ve böylelikle bilgi sağlama amacına ulaşmasını sağlayan kişidir. Ülkemizde muhasebecilik mesleği 1989 yılında çıkartılan 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik kanunu ile yasal güvenceye kavuşmuştur. Şu anki mevcut durumda meslek, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanları altında yapılabilmektedir. SMM'ler denetim ve tasdik işlemi yapamazken, YMM'ler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, büro açamaz ve bürolara ortak olamazlar.

Yine ülkemizde meslek mensupları her ilde meslek odaları kurarak örgütlenmişlerdir. Bu odaların üst yapılanması Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) dir. Mesleğe giriş, mesleğin sürdürülmesi ve meslekte yükselmek yasada belirtildiği şekilde mesleki sınavların başarılmasını gerektirir. Söz konusu sınavlar ve mesleki eğitimler TÜRMOB tarafından gerçekleştirilmektedir.

Muhasebe mesleği ile ilgili bilgi için <http://www.turmob.org.tr> adresini ziyaret edebilirsiniz.

MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARI

Muhasebenin temel kavramları finansal nitelikli olayların nasıl, ne zaman kaydedileceği, nasıl ölçüleceğini yani nasıl muhasebeleştirileceğini açıklarlar. Muhasebe kavramları muhasebe ilkelerinin dayanağını oluşturan, gözleme dayalı temel düşünceler ve çıkış noktalarıdır (Sevilengül 2011, s.16). Kavramlar, kuramsal oldukları kadar uygulamaya da dayanırlar ve belirli bir zamanda neyin kabul edilebilir bir uygulama olduğu konusunda muhasebeciler arasındaki görüş birliğini ifade ederler (Cemalcılar, Önce, 1999 s.38). Kavramlar insanlar tarafından oluşturulup geliştirildikleri için değişmez doğrular değildirler ancak evrenseldirler. Aşağıda verilen kavramlardan ilk beşi bazı kaynaklarda “varsayımlar” olarak ele alınmaktadır.

Sosyal Sorumluluk Kavramı

Sosyal sorumluluk kavramı, muhasebenin görevini yerine getirme konusundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin amacı ve kapsamını işaret etmektedir. Muhasebenin görevini yerine getirirken tarafsız ve adil olmasını, sadece bir grubun değil tüm ilgili tarafların çıkarlarını gözetmesini gerekli kılar. Bunun için muhasebenin mesleki etik ve sorumluluk anlayışı içinde yürütülmesi gerekir. Böyle bir sorumluluk anlayışı ile uygulamaların yapılması, finansal raporların üretilmesi halinde bilgi kullanıcılarının gereksinim duydukları bilgi onlara adil, tarafsız, gerçeğe uygun ve dürüstçe sunulabilir.

Sosyal sorumluluk kavramı, bilgi üretiminde belli kişi ve gruplar yerine toplum çıkarlarının ön planda tutulmasını, tarafsız ve dürüst davranılmasını vurgular.

Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı işletmenin, sahiplerinden ve işletme ile ilgili tüm taraflardan (yöneticiler, çalışanlar, alacaklılar v.b) ayrı bir hesapsal kişiliği olduğunu kabul eder. *Muhasebe kişiliği veya ekonomik kişilik* olarak da ifade edilen bu kişilik kavramına göre muhasebe işletme sahiplerinin değil, işletme kişiliğinin finansal durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgilenecektir.

İşletmenin kişiliği kavramı, işletmenin sahiplerinden ayrı bir kişilik olduğunu kabul eder ve muhasebe işlemlerinin bu kişilik adına yürütülmesini gerektirir.

İşletmenin Sürekliliği Kavramı

Bu kavram, işletmelerin kuruluş sözleşmelerinde aksine bir hüküm olmadıkça amaçlarını ve yükümlülüklerini yerine getirmelerine yetecek kadar bir ömre sahip olduklarını kabul eder. Böyle bir anlayış olmadan, her an işletmelerin son bulacakları düşüncesi ile ticari faaliyetleri sürdürmek olanaksızdır. Bu kavram gereği işletmeler uzun vadeli yatırım ve kredi işlemlerine girişebilirler. Bu kavram varlıkların maliyet değerleri ile muhasebeleştirilmesinin temelini oluşturur.

Parayla Ölçülme Kavramı

Muhasebenin tanımında muhasebenin konusunun finansal nitelikli olaylar olduğu ve bu olayların bir özelliğinin de para ile ifade edilebilmeleri olduğu belirtilmiştir. Parayla ölçülme kavramı işletmede muhasebe konusu olabilecek olayların ölçülmesinde ve muhasebe dili ile ifade edilmesinde paranın ortak bir ölçü olması ile ilgilidir. Örneğin işletme sahip olduğu malları türlerine göre metre, kilogram, litre gibi ölçülerle ifade etmek yerine bunları ortak bir ölçü olan parasal değerleri ile ifade ederek kolaylıkla muhasebeleştirilebilir. Burada söz konusu olan para birimi, ülkedeki geçerli olan milli para birimidir.

Kullanılan paranın değerinde istikrarsızlık olması ne gibi sonuçlar doğurur?

Dönemsellik Kavramı

Bu kavram işletmenin sürekliliği ile ilgili bir kavramdır. İşletmenin sonsuz kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonucunun bağımsız olarak saptanmasını gerektirir. Bu kavram işletme faaliyetlerinin belli zaman aralıkları ile kontrol edilmesi, sonuçlarının ne olduğunun değerlendirilmesi gereksiniminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İşletmenin finansal durumunu görmek, gerekli önlemleri almak, ortaklara kar payı dağıtmak için sonsuza kadar beklemek söz konusu değildir. Bu nedenle işletmelerin sonsuz kabul edilen ömürleri, genelde bir yıl olan birbirinden bağımsız faaliyet dönemlerine bölünür.

Dönemsellik kavramı, dönemin gelir ve giderlerinin, kâr ve zararlarının o dönemin finansal tablolarında gösterilmesini sağlar.

Maliyet Esası Kavramı

Para mevcudu ve alacaklar dışında işletme tarafından edinilen tüm varlık ve hizmetler elde edilme maliyetleri ile muhasebeleştirilirler. Bu kavram işletmenin sürekliliği kavramı ile çok yakından ilişkilidir. Çünkü işletmenin sürekliliği kavramı kabul edilmez ise varlıkların değerinin piyasa değerleri (tasfiye değerleri) ile ifade edilmesi gerekirdi. Oysa işletmenin sürekliliği kavramı bu gerekliliği ortadan kaldırmıştır. Maliyet esasının kullanılması, varlıkların değerinin sürekli olarak piyasadaki değişimlere göre her an değiştirilmesinin önüne geçmiş, uzun vadeli yatırım ve planlamalara olanak sağlamıştır.

Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı

İşletmede gerçekleşen finansal nitelikli olayların kaydedilebilmesi için bu olayların objektif belgelere dayanması gerekir. Diğer bir ifadeyle muhasebenin ürettiği bilgilerin doğru, güvenilir ve yansız olması ancak objektif belgelere dayanması ile olanaklıdır. Belgenin objektifliği, olayların gerçeğini yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş, güvenilir belgenin var olmasını kapsar. Muhasebe kayıtları böyle belgelere dayandığı zaman muhasebe sosyal sorumluluğunu yerine getirebilir.

Tutarlılık Kavramı

Tutarlılık kavramı, işletmelerin muhasebe uygulamalarının her dönem aynı ilke ve kurallara uygun olarak gerçekleştirilmesini diğer bir ifadeyle dönemden döneme değiştirilmeden tutarlı şekilde sürdürülmesini vurgular. Bu kavram, benzer işlem ve olaylarda benzer muhasebe politikalarının uygulanmasını gerektirir ve böylelikle finansal tablolarda tekdüzenlilik sağlar.

Muhasebe bilgisi kullanıcıları, yapacakları analizlerde işletmenin farklı dönemleri arasında karşılaştırmalar yapmak isteyebilirler. Tutarlılık kavramı bu karşılaştırmalara olanak sağlar. Ancak buradan uygulanan muhasebe politikalarının hiç değiştirilemeyeceği anlamı çıkarılmamalıdır. Geçerli neden ve koşulların varlığında muhasebe politikaları değiştirilebilir. Bu durumda değişikliklerin ne şekilde olduğu ve etkisinin ne olduğu açıklanmalıdır.

Tam Açıklama Kavramı

Bu kavram finansal tablolarda ve raporlarda açıklanan bilgilerin, bilgi kullanıcılarının ekonomik kararlarına yardımcı olmak için yeterli, açık ve anlaşılır olmasını vurgular. Bu kavram finansal raporlarda açıklanan bilginin niteliğini ve kapsamını belirler. Bilgi kullanıcıları için önemli olan, ancak muhasebe kayıt sistemi içinde yer almayan bazı bilgiler dipnotlarda açıklanmalıdır.

İhtiyatlılık (Tutuculuk) Kavramı

İşletmelerin içinde faaliyet gösterdikleri ekonomik ortam birtakım belirsizlikleri ve riskleri içerir. Başarılı olmak isteyen işletmelerin bu belirsizlik ve risklere karşı duyarlı olmaları ve gerekli önlemleri almaları gerekir. İhtiyatlılık kavramı da işletmelerin, potansiyel en kötü olasılığı dikkate alarak olası giderlerin, zararların gerçekleşmeden önce gider yazılmasını (karşılık kaydı yapılmasını) vurgular. Buna karşılık gelirler gerçekleşmeden kaydedilemezler. Örneğin işletmenin stoklarında bulunan bir malın piyasa değeri artarsa, bu artış ancak satış sırasında kârın gerçekleşmesi ile kayda alınır. Oysa aynı malın piyasa fiyatı maliyetinin altına düşmüşse, burada mal satılmasa bile satıldığında bir zarar olasılığı olacağından işletme peşinen gider yazabilmektedir.

Önemlilik Kavramı

Finansal raporlarda sunulan bilgilerin miktarı ve kapsamı ne olmalıdır? Çok miktarda ve gereksiz bilgi, yetersiz bilgi gibi yanıltıcı olabilmektedir. Hangi bilgilerin finansal raporlarda yer alması gerektiğinin ölçütü bilginin “önemi”dir. Eğer bir bilginin finansal raporlarda atlanması, eksik veya yanlış beyan edilmesi, finansal tablolara güvenerek ekonomik kararlar alan bilgi kullanıcılarının kararlarını etkileyebiliyorsa, o bilgi önemlidir. Finansal tablolar işletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını tüm önemli yönleri ile açıklamalıdır.

Önemlilik kesin değil, göreceli bir kavramdır. Küçük bir işletmede 1.000 TL'lik bir yanlış beyan önemli olabilirken çok büyük bir işletmede önemli olmayabilir.

Özün Önceliği Kavramı

Genellikle muhasebede kayıt konusu olan işlemlerin özü ile yasal biçimleri aynıdır. Ancak bazı durumlarda olayların özü, yasal biçimden farklı olabilmektedir. Böyle durumlarda özün önceliği kavramına göre, olayın özü biçiminin önüne geçer. Örneğin bir alacağın hangi durumlarda şüpheli alacak kaydedileceği yasalarda belirtilmektedir. Bu koşullardan biri, bu alacağın vadesinde ödenmemiş olmasıdır. İşletmenin alacaklı olduğu işletmenin iflas etmesi durumunda, alacağın henüz vadesi gelmemiş ve yasadaki koşullar oluşmamış bile olsa o alacak işlemin özü gereği şüpheli alacak yazılabilir.

GENEL KABUL GÖRMÜŞ MUHASEBE İLKELERİ

Muhasebeciler muhasebe kavramlarını uygulamak için uygulama ilkelerini kullanırlar. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe uzmanları tarafından uzun yıllar boyunca geliştirilmiş olan temel kurallardır. Bu kurallar muhasebecilere finansal nitelikteki olayları ölçmeleri ve raporlamaları için yol gösteren ve işletmeler tarafından kullanılan ayrıntılı esaslardır.

Muhasebecilerin anlaşılabilir, güvenilir, ilgili bilgiyi içeren ve karşılaştırılabilir finansal tablolar üretebilmeleri için onlara yol gösterecek muhasebe ilkelerine gereksinimleri vardır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe kavramlarının finansal tablolarda kullanılmasını sağlarlar. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri;

- Gelir tablosu ilkeleri
- Bilanço ilkeleri
 - Varlıklara ilişkin ilkeler
 - Yabancı kaynaklara ilişkin ilkeler
 - Öz kaynaklara ilişkin ilkeler olarak sınıflanmaktadır

Gelir tablosu ilkelerinin amacı İşletmenin belli bir döneme ilişkin faaliyet sonuçlarını oluşturan satışlar, satılan malın maliyeti, hasılat, diğer gelir ve giderler gibi unsurların doğru olarak gösterilmesini sağlamaktır.

Bilanço ilkelerinin amacı ise işletmenin varlıkları ve bu varlıkların kaynaklarının muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde gösterilmesinin sağlanması ve böylelikle işletmenin finansal durumunun bilgi kullanıcılarına gerçek durumuyla yansıtılmasıdır.

Finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanmasının yararları nelerdir?

FİNANSAL TABLolar VE FİNANSAL NİTELİKLİ OLAYLARIN FİNANSAL TABLOLARA ETKİLERİ

Muhasebe temel işlevlerinden biri olan özetleme işlevini, finansal tabloları düzenleyerek yerine getirir. Muhasebe öğretiminde en önemli tablolar bilanço (finansal durum tablosu) ve gelir tablosudur. Muhasebenin diğer işlevleri olan kaydetme ve sınıflama işlevleri ile işletmenin varlıkları, borçları ve sermayesini oluşturan unsurların durumu, faaliyet sonuçları hakkında bilgi üretilir ve bu bilgiler kullanımının kolaylaştırılması amacı ile söz konusu tablolarda özetlenir.

Bilanço

Bilanço, bir işletmenin belirli bir andaki finansal durumunu, yani varlıklarını, borçlarını ve sermayesini gösteren tablodur. Bu tanımı ve tanımın unsurlarını kavramadan, bilançoyu anlamak olanaksızdır.

Bugünkü muhasebenin temel özellikleri 500 yıl önce, Rönesans dönemi rahibi olan Luca Paciolo tarafından oluşturulmuştur. Paciolo, bir işletmenin başarı ve başarısızlıklarını ölçmek için bir sistem geliştirmiştir. Günümüzde “çift taraflı kayıt sistemi” olarak bilinen sistem hala geçerliliğini korumakta ve çok karmaşık şekilde bilgisayar ortamında sürdürülen muhasebenin de temel taşı oluşturmaktadır. Sistemin özünde işletmenin kişiliği kavramı yatar, çünkü bir işletmenin *ekonomik kişiliği*, söz konusu işletmenin varlıkları ve bu varlıklara karşı iddia edilen haklar ile açıklanabilir. Bir işletmenin var olabilmesi ve faaliyetlerini sürdürebilmesi için başta nakit para olmak üzere bir kısım varlıklara gereksinimi vardır. İşletmenin ekonomik kişiliğinin bu varlıkları kendi başına sağlaması söz konusu değildir. Bu nedenle bu ekonomik kişiliğin gereksinim duyduğu varlıklar ya işletme sahipleri ya da diğer kredi verenler tarafından sağlanır. İşletmeye tahsis edilen ekonomik değerler artık işletmenin varlığını oluşturur. O halde, işletme biri öz kaynak, diğeri yabancı kaynak olmak üzere iki tür kaynağa sahiptir.

İşletmenin kişiliği kavramına göre işletme “birinci kişilik”, işletmenin sahipleri “ikinci kişilik”, kredi verenler ise “üçüncü kişiler”dir. İşletmenin ikinci kişilerden sağladığı kaynaklar öz kaynakları, üçüncü kişilerden sağladığı kaynaklar ise borçlar veya yabancı kaynakları oluşturur. Gerek işletme sahiplerinin gerekse üçüncü kişilerin işletmeye sağladıkları kaynaklar nedeniyle işletmenin varlıkları üzerinde hakları vardır. Yani öz kaynaklar işletme sahiplerinin işletme varlıkları üzerindeki haklarını gösterirken, yabancı kaynaklar işletmeye borç verenlerin işletme varlıkları üzerindeki haklarını gösterir.

İşletme kendisine sağlanan kaynakların tutarı kadar varlığa sahip olabileceği için işletmenin varlıkları ile onların sağlandığı kaynakların tutarı birbirine eşit olacaktır. **Temel muhasebe eşitliği** dediğimiz bu eşitlik çift taraflı kayıt sisteminin temelini oluşturur.

Bir işletmenin varlıklarının toplamı ₺12.000, borçları ₺4.000 olduğuna göre sermayesi ne kadardır?

Bilançonun Şekli

Bilanço yukarıda da görüldüğü gibi genellikle temel eşitlikteki yapıya uygun olarak düzenlenir. Varlıklar türlerine göre sol tarafa (Aktife), sermaye ve borçlarda yine türlerine göre sağ tarafa (Pasife) karşılıklı olarak sıralanır. Bilanço üzerinde bazı bilgilerin bulunması gereklidir. Bunlar bilançonun hangi işletmenin finansal durumunu gösterdiğinin bilinebilmesi için işletmenin adı ve bilançonun düzenlendiği tarihtir.

Yine sekizinci üniteye göreceğimiz gibi varlıklar paraya çevrilme hızı en yüksek varlıktan başlanarak, kaynaklar ise en çabuk geri ödenecek olandan başlanarak sıralanır.

Finansal Nitelikli Olayların Bilançoya Etkisi

Daha önce muhasebenin konusunun finansal nitelikli olaylar olduğu ve bunların işletmelerin varlık ve kaynak yapısında değişim yaratan işlemler oldukları belirtilmişti. Bu işlemler varlık unsurlarının kendi aralarında kaynak unsurlarının kendi aralarında, varlık ve kaynak unsurları arasında karşılıklı değişim yaratan, çok farklı şekillerde olacağından bilanço üzerindeki etkileri de farklı olacaktır.

DİKKAT

Varlık ve kaynaklardaki değişim her ne şekilde olursa olsun, bilançonun temel eşitliği değişimler nedeniyle bozulmayacaktır. Eşitliğin iki tarafı birlikte artabilir veya birlikte azalabilir ancak her zaman dengede kalır.

Finansal nitelikli olayların bilanço üzerindeki etkilerini gösteren örneklerde eşitliğin durumunu açıkça görmek olanaklıdır.

Örnek:

1. Ata Sayın kişisel mal varlığından ₺10.000 nakit, ₺20.000 değerinde taşıt aracını ve ₺50.000 değerindeki binasını sermaye olarak vermiş ve Ata Ticaret işletmesini kurmuştur. Bu verilere göre Ata ticaretin varlıkları ₺80.000 ve kaynakları da ₺80.000 olacaktır.

Varlıklar			=	Kaynaklar
Kasa	+	Taşıtlar	+	Bina
10.000	+	20.000	+	50.000
			=	80.000

Aktif		BİLANÇO		Pasif
KASA	10.000	SERMAYE	80.000	
TAŞITLAR	20.000			
BİNALAR	50.000			
	<u>80.000</u>			<u>80.000</u>

2. Peşin olarak ₺5.000 tutarında mal alınmıştır. Bu işlem sonucunda kasadaki para ₺5000 azalırken, işletmenin ₺5.000 tutarında mal varlığı olmuştur. Bu işlemde iki varlık kalemi arasında değişim olmuştur ve görüldüğü gibi hem bilanço toplamı değişmemiş hem de eşitlik bozulmamıştır.

Varlıklar = Kaynaklar

Kasa + Mal + Taşıt + Bina = Sermaye

5.000 + 5.000 + 20.000 + 50.000 = 80.000

Aktif	BİLANÇO	Pasif
KASA	5.000	SERMAYE 80.000
MAL	5.000	
TAŞITLAR	20.000	
BİNALAR	50.000	
	<u>80.000</u>	<u>80.000</u>

3. İşletme borçlanarak ₺3.000 tutarında mal almıştır. Bu işlem varlıklarda bir artış yaratırken borçlarda da bir artışa neden olacaktır. Görüleceği gibi işlemin sonucunda bilanço toplamaları değişmiş, ancak eşitlik bozulmamıştır.

Varlıklar = Kaynaklar

Kasa + Mal + Taşıt + Bina = Borçlar + Sermaye

5.000 + 8.000 + 20.000 + 50.000 = 3.000 + 80.000

Aktif	BİLANÇO	Pasif
KASA	5.000	BORÇLAR 3.000
MAL	8.000	SERMAYE 80.000
TAŞITLAR	20.000	
BİNALAR	50.000	
	<u>83.000</u>	<u>83.000</u>

4. İşletme maliyeti ₺1.200 olan malı veresiye olarak ₺1.500 bedelle satmıştır. Satış sonucu işletmenin ₺1.500 alacağı doğmuş ve varlıkları bu alacak nedeniyle artarken, satılan mal nedeniyle mal varlığında ₺1.200 azalma olmuştur. Bu satış işleminde işletme ₺300 kâr etmiştir. Kâr, öz kaynağı artıran bir öz kaynak unsurudur. Sonuçta aktifte meydana gelen artış, pasifteki artışla (kâr) dengelenmiştir. Bu işlem sonucu işletmenin öz kaynağı, sermaye (80.000) artı Kâr (300) olmuş, bilanço toplamaları ₺83.300 ye ulaşmıştır.

Varlıklar = Kaynaklar

Kasa + Mal + Alacaklar + Taşıt + Bina = Borçlar + (Sermaye + Kâr)
Öz kaynak

5.000 + 6.800 + 1.500 + 20.000 + 50.000 = 3.000 + 80.000 + 300

Aktif	BİLANÇO		Pasif
KASA	5.000	BORÇLAR	3.000
MAL	6.800	SERMAYE	80.000
ALACAKLAR	1.500	KÂR	300
TAŞITLAR	20.000		
BİNALAR	50.000		
	83.300		83.300

5. İşletme borcunun ₺1000'lik kısmını kasadan ödemiştir. Bu işlem sonucunda bir varlık kalemi olan kasada ₺1000 tutarında azalma olurken, kaynaklarda da borç kaleminde aynı tutarda azalma olmuştur. Bu işlemin sonucunda da bilanço toplamı da ₺1.000 azalarak ₺82.300 olmuştur.

Varlıklar = Kaynaklar
Kasa + Mal + Alacaklar + Taşit + Bina = Borçlar + (Sermaye + Kâr)

4.000 + 6.800 + 1.500 + 20.000 + 50.000 = 2.000 + 80.000 + 300

Aktif	BİLANÇO		Pasif
KASA	4.000	BORÇLAR	2.000
MAL	6.800	SERMAYE	80.000
ALACAKLAR	1.500	KÂR	300
TAŞITLAR	20.000		
BİNALAR	50.000		
	<u>82.300</u>		<u>82.300</u>

6. İşletmenin borçlu olduğu Ali Usta, işletmeden olan alacağına karşılık ortak olarak alınmıştır. Bu işlem sonucunda sermaye ₺1.000 artarken, borçlar ₺1.000 azalmıştır. İki kaynak unsuru arasındaki bir değişimi gösteren bu işlem sonucunda bilanço toplamı değişmemiştir.

Varlıklar = Kaynaklar
Kasa + Mal + Alacaklar + Taşit + Bina = Borçlar + (Sermaye + Kâr)
Öz kaynak

4.000 + 6.800 + 1.500 + 20.000 + 50.000 = 1.000 + 81.000 + 300

Aktif	BİLANÇO		Pasif
KASA	4.000	BORÇLAR	1.000
MAL	6.800	SERMAYE	81.000
ALACAKLAR	1.500	KÂR	300
TAŞITLAR	20.000		
BİNALAR	50.000		
	<u>82.300</u>		<u>82.300</u>

7. İşletme maliyeti ₺1800 olan malı peşin olarak ₺1700 bedelle satmıştır. Maliyetin altında bir bedelle mal satıldığı için işletme ₺100 zarar etmiştir. Zarar, öz kaynakları azaltan bir unsur olduğundan, pasifte öz kaynaklardan bir indirim olarak gösterilecektir. Mal ₺1.800 azalırken, Kasa ₺1.700 artacaktır. İki varlık unsuru arasındaki değişim aynı tutarda olmadığı için sonuçta aktifte ₺100 azalma olmuştur. Aktifteki bu azalma pasifte bir indirim olan zarar ile dengelenmiştir.

$$\begin{array}{l} \text{Varlıklar} \\ \text{Kasa} + \text{Mal} + \text{Alacaklar} + \text{Taşıtlar} + \text{Binalar} = \text{Borçlar} + \underbrace{\text{Sermaye} + \text{Kâr} - \text{Zarar}}_{\text{Öz kaynak}} \\ 5.700 + 5.000 + 1.500 + 20.000 + 50.000 = 1.000 + 81.000 + 300 - 100 \end{array}$$

Aktif	BİLANÇO		Pasif
KASA	5.700	BORÇLAR	1.000
MAL	5.000	SERMAYE	81.000
ALACAKLAR	1.500	KÂR	300
TAŞITLAR	20.000	ZARAR	(100)
BİNALAR	50.000		
	82.200		82.200

Örneklerden de görüldüğü gibi bazı işlemler işletmenin sonucu bilanço toplamı değişmezken, bazı işlemlerin sonucunda değişebilmektedir. Ayrıca bazı işlemler Öz Kaynakları etkilemez iken bazıları etkilemektedir.

İşletmenin 2010 yılı dönem sonunda varlıklarının toplamı ₺350, öz kaynaklarının toplamı ise ₺200 dir. 2011 yılı sonunda varlıkları ₺410 ye ulaşmış, borçları da ₺25 artmıştır. Bu durumda işletmenin 2011 yılı sonunda öz kaynaklarının tutarı ne olacaktır?

Gelir Tablosu

Yukarıda da belirttiğimiz gibi finansal nitelikli olayların hepsi öz kaynağı etkilememektedir. Öz kaynakları etkileyen işlemlerin etkileri sermayeyi artıran veya sermayeyi azaltan işlemler olmak üzere iki türdedir. Öz sermayeyi etkileyen işlemler sonucu, işletmenin dönem başı ve dönem sonu öz sermayelerinde farklılık olacaktır. Eğer dönem sonunda öz sermayede artış olmuş ise bu işletme sahiplerinin haklarında bir artış olduğunu gösterir ve bu arzu edilen bir durumdur, ancak tersi de olabilir. İlk durum işletmenin kârlı, ikinci durum zararda olduğunu gösterir.

Öz kaynaklarda sermaye artış veya azalışının dışında meydana gelen bu değişimler, hasılat ve gider yaratan işlemlerin sonucudur. Bu nedenle sermayeyi artıran olaylar “hasılat”, sermayeyi azaltan olaylar “gider” olarak tanımlanmaktadır. Bu işlemler hem bilançoyu hem de gelir tablosunu etkileyen işlemlerdir.

Gider, hasılat sağlamak amacı ile yapılan aktif tükenmeleridir. Hasılat ile gider arasındaki olumlu fark kâr, olumsuz fark zarardır.

Gelir tablosu, işletmenin belirli bir döneme ait sonucunu, onu oluşturan olaylara göre gruplandırarak gösteren tablodur. Gelir tablosunun bölümleri içinde o bölüme ait gelirler ve giderler karşılaştırılarak o bölümün sonucu gösterilir.

Gelir Tablosunun Şekli

Gelir tablosu bir dönemin sonucunu oluşturan olayları özetlediğinden ait olduğu döneme ilişkin bilgiyi ve ait olduğu işletmenin adını kapsamalıdır.

A İŞLETMESİ GELİR TABLOSU

1 Ocak - 31 Aralık 201X

A . BRÜT KÂR

Net Satışlar

Satılan Malların Maliyeti (-)

Brüt satış kârı veya zararı

B. FAALİYET KÂRI

Faaliyet Giderler (-)

C. NET KÂR

Yukarıda görüldüğü gibi gelir tablosu işletmenin net sonucunu, onu oluşturan olaylara göre gruplandırarak vermektedir. Bunun nedeni sonucun nasıl oluştuğunun görülebilmesi ve karar vericilere daha faydalı biçimde bilgi sunulabilmesidir. Bu nedenle gelir tablosu brüt kâr bölümü, faaliyet kârı bölümü ve son olarak net kâr bölümlerinden oluşur

Brüt satış kârı bölümü, işletmenin esas faaliyetinden elde ettiği hasılatı, bu hasılatтан indirimleri ve satılan malın maliyetini gösterir. Satış hasılatından satış iadeleri, satış iskontoları gibi hasılatı azaltan unsurlar düşülerek net satışlar elde edilir. Net satış tutarından, satılan malların maliyeti düşülerek brüt satış kârına ulaşılır

Faaliyet kârı bölümü, işletmenin faaliyetlerini sürdürürken katlandığı genel yönetim giderleri, pazarlama giderleri gibi giderlerin yer aldığı bölümdür. Bu bölümdeki giderlerin toplamı brüt satış kârından düşülerek faaliyet kârı bulunur.

Net kâr bölümü ise esas faaliyetin dışındaki diğer işlemlerle ilgili gelir ve giderlerin karşılaştırıldığı bölümdür. Diğer faaliyetlerden elde edilen gelirler faaliyet kârına eklenir, giderleri ise düşülerek dönem net kârı veya zararına ulaşılır.

Yukarıda basit şekilde gösterilen gelir tablosu üzerinde daha önceki örneğimizde öz kaynakları etkileyen iki işlemi (4. ve 5. Örnekler) gelir tablosu üzerinde gösterecek olursak, tablo şu şekilde olacaktır:

A İŞLETMESİ GELİR TABLOSU

1 Ocak - 31 Aralık 201X

A . BRÜT KÂR

200

Net Satışlar

3.200

Satılan Malların Maliyet (-)

(3.000)

Brüt satış kârı veya Zararı

200

B. FAALİYET KÂRI

--

Faaliyet Giderler (-)

--

C. NET KÂR

200

Özet

Muhasebenin başlıca amacı ekonomik birimlerin finansal durumları hakkında bilgi gereksinimi olan taraflara bilgi sağlamaktır. Muhasebe bu amacına ulaşabilmek için işletmelerle ilgili finansal nitelikli işlemleri kaydeder, sınıflar, özetler ve özetlediği bilgilerin analiz ve yorumunu yaptıktan sonra bilgi kullanıcılarının gereksinimlerine uygun olarak raporlar.

Muhasebe bilgisinin kullanıcıları yani muhasebenin ürettiği bilgileri ekonomik kararlarında kullanan taraflar çok çeşitlidir. Bunlar işletme sahipleri, yöneticiler, çalışanlar gibi iç kullanıcılar olabileceği gibi yatırımcılar, kreditorler, sendikalar, devlet ve kamu gibi dış kullanıcılar olabilir.

Muhasebe bilgisinin kullanıcıları bakımından muhasebe iki bölüme ayrılmaktadır. Finansal muhasebe daha genel amaçlı ve geçmişe yönelik raporlar üretirken, yönetsel muhasebe iç kullanıcılara ve geleceğe yönelik raporlar üretir.

Muhasebe uygulamalarının temeli 13.yy.'da atılmış ve günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Muhasebe uygulamalarının kaynağı muhasebe kavramlarıdır. Muhasebeciler arasındaki görüş birliğini ifade eden kavramlar finansal olayların nasıl muhasebeleştirileceği konusunda yol gösterirler. Bu kavramlardan kişilik kavramı ve işletmenin sürekliliği kavramları temel muhasebe eşitliği ve bilançonun temelini oluşturan kavramlardır.

Kavramların uygulamaya ne şekilde yansıtılacağı konusuna ise genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri açıklık getirirler.

İnsan ihtiyaçlarını karşılamak üzere faaliyette bulunan ekonomik birimler olan işletmelerin, sahiplerinden ayrı bir kişiliği vardır. İşletme kişiliği faaliyetlerini sürdürebilmek için gereksinim duyduğu varlıkları iki kaynaktan sağlar. İşletme sahiplerinden sağlanan kaynak öz kaynak, borçlanma yoluyla üçüncü kişilerden sağlanan kaynak ise yabancı kaynak olarak tanımlanır. Bu ilişki temel muhasebe eşitliği olarak ifade edilen ve bilançonun da temelini oluşturan eşitlikle ($\text{Varlıklar} = \text{Borçlar} + \text{Sermaye}$) gösterilir. Eşitliğin sol tarafına “aktif”, sağ tarafına da “pasif” denir.

Bu eşitliğe dayanarak düzenlenen tabloda da aktif tarafına varlıkların listesi, pasif tarafa da kaynakların listesi yazılır. Böylelikle oluşturulan tablo (bilanço) işletmenin tüm varlık ve kaynak yapısının bir resmini verir.

İşletme faaliyetleri sonucu meydana gelen finansal nitelikli olaylar bu varlık ve kaynak yapısı üzerinde bir takım değişikliklere neden olur. Bu değişiklikler sonucunda her iki tarafın toplamaları, eşitlik bozulmayacak şekilde birlikte artabilir veya azalabilir.

Varlık ve kaynak yapısı üzerinde etkili olan bir kısım işlemler, öz kaynaklarda da artış veya azalış yaratabilirler. İşletmenin faaliyetleri sırasında yapılan ve sermayeyi arttırıcı etkisi olan işlemler hasılat veya gelir, sermayeyi azaltıcı etkisi olan işlemler ise gider olarak ifade edilir.

Gelirler ile giderler arasındaki fark olumlu olduğunda kar, olumsuz olduğunda zarar söz konusudur. İşte bir işletmenin bir faaliyet döneminde elde ettiği sonucu (karı veya zararı) oluş biçimlerine göre sınıflandırarak gösteren tablo da gelir tablosudur.

Bilanço ve gelir tablosu muhasebenin temel tablolarındandır.

Kendimizi Sınavalım

1. Çok sayıdaki bilginin yararlı olabilmesi için niteliklerine göre düzenlenmesi işlemine ne ad verilir?

- a. Kaydetme
- b. Bilanço
- c. Sınıflama
- d. Özetleme
- e. Analiz

2. Hangisi muhasebe bilgisinin iç kullanıcısıdır?

- a. Yöneticiler
- b. Yatırımcılar
- c. Kredi verenler
- d. Sendikalar
- e. Devlet

3. Bir işletmenin sahibinin kişisel mal varlığının işletmenin bilançosunda gözükmemesi hangi kavram gereğidir?

- a. Maliyet
- b. Kişilik
- c. Parayla ifade
- d. Tutuculuk
- e. Özün önceliği

4. Hangi ilke bir işletmenin amaçlarını ve yükümlülüklerini yerine getirmesine yetecek kadar uzun ömre sahip olduğunu kabul eder?

- a. Kişilik
- b. Süreklilik
- c. Dönemsellik
- d. Sosyal sorumluluk
- e. Tutuculuk

5. Hangi kavram işletmenin bilançosunda sahip olduğu binasını, onu edinmek için ödediği bedelle göstermesini gerektirir?

- a. Dönemsellik
- b. Önemlilik
- c. Para ile ölçme
- d. Tam açıklama
- e. Maliyet

6. İşletme sahiplerinin varlıklar üzerindeki haklarını hangisi gösterir?

- a. Öz kaynaklar
- b. Varlıklar
- c. Borçlar
- d. Aktifler
- e. Kâr

7. İşletmenin varlıkları ₺125.000, Borçları ₺45.000 ise Sermayesi ne kadardır?

- a. 170.000
- b. 125.000
- c. 80.000
- d. 45.000
- e. 25.000

8. Dönem içinde işletmenin varlıkları ₺30.000 artarken borçları ₺9.000 azalmıştır. Eğer yıl sonunda sermaye ₺179.000 olursa, dönem başı sermayesi ne kadar olur?

- a. 140.000
- b. 130.000
- c. 109.000
- d. 100.000
- e. 70.000

9. Hangi işlem hem varlıklarda hem de borçlarda ₺3.000 azalışa neden olur?

- a. ₺3.000 bedelle peşin olarak makine alımı
- b. ₺3.000 bedelle veresiye makine alımı
- c. ₺3.000 tutarında borcun kasadan ödenmesi
- d. ₺3.000 tutarında alacağın tahsil edilmesi.
- e. ₺3000 tutarında malın peşin olarak alınması

10. Gelir tablosu için hangi ifade **yanlıştır**?

- a. Dönemsel olarak düzenlenir
- b. İşletmenin finansal durumunu gösterir.
- c. İşletmenin faaliyet sonucunu gösterir
- d. Sonucu, onu oluşturan olaylara göre gruplandırarak verir
- e. Dönemin tüm gelir ve giderlerini kapsar.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **c** Yanıtınız yanlış ise “Muhasebenin İşlevleri” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
2. **a** Yanıtınız yanlış ise “Muhasebe Bilgisinin Kullanıcıları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
3. **b** Yanıtınız yanlış ise “Muhasebenin Temel Kavramları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
4. **b** Yanıtınız yanlış ise “Muhasebenin Temel Kavramları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
5. **e** Yanıtınız yanlış ise “Muhasebenin temel kavramları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
6. **a** Yanıtınız yanlış ise “Bilanço” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
7. **c** Yanıtınız yanlış ise “Bilanço” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
8. **a** Yanıtınız yanlış ise “Bilanço” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
9. **c** Yanıtınız yanlış ise “Mali nitelikli işlemlerin bilançoya etkisi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.
10. **b** Yanıtınız yanlış ise “Gelir tablosu” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Tarafsızlık ve belgelendirme kavramı, muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan objektif belgelere dayandırılmasını gerektirir. Bu belgeler VUK ve TTK da yer almaktadır. Örnekleri ise faturalar, perakende satış vesikaları, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, müşteri ve yolcu listeleri ve adisyonlar, irsaliyeler, senetler, çekler, hisse senedi ve tahviller, yazışmalar ve diğer evraklardır.

Sıra Sizde 2

Yeni bir ürünün üretilmesi, bina, taşıt gibi varlık alımı, yeni yatırım yapma, iş kapasitesini genişletme veya daraltma, yeni pazarlara girme, ek finansman sağlama gibi kararlar yönetim karar örnekleridir.

Sıra Sizde 3

Paranın değerinde istikrarsızlık olması durumunda, kullanılan paranın ortak ölçü olma özelliği kaybolur. Paranın iyi bir ölçü olabilmesi için değerinin sabit olması gerekir ancak yine de yerine koyulabilecek başka bir ölçü olmadığı için para ortak ölçü birimi olarak kabul edilmektedir. Örneğin enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde varlıkların tarihi maliyetleri işletme kararlarında veri olarak kullanılmamalıdır.

Sıra Sizde 4

Finansal tabloların GKGMİ’ne göre hazırlanması gerekir. Bunun anlamı finansal tabloların sahipler, kreditorler veya diğer kullanıcı gruplarından birine özel olarak hazırlanmadığıdır. Bunun yerine tüm kullanıcı gruplara eşit olarak faydalı olması amaçlanır. Böylelikle finansal tabloların yanlışlıktan uzak, güvenilir, ilgili ve karşılaştırılabilir olması sağlanır.

Sıra Sizde 5

$V = B + S$ buradan $S = V - B$ dir.

$S = 12.000 - 4000 = 8.000$

Sıra Sizde 6

Dönem Başı ($B = V - S$) = $350 - 200 = 150$

Dönemsonu ($S = V - B$) = $410 - (150 + 25) = 235$

Yararlanılan Kaynaklar

Cemalcılar, Ö. ve Önce S. (1999). **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.

Meigs, R.F ve Meigs W.B. (1990). **Accountng: The Basis for Business Decisions**, McGraw-Hill

Sevilengül, O. (2011). **Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, Ankara